

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, V., Váci-körút 18.
hová minden küldemény
intézendő.

POLITIKAI JELLEGŰ,
ZSIDÓ FELEKEZETI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.
SZERKESZTI: SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:
Egész évre házhoz küldve... 16 kor.
Fél évre ..... 8 »
Negyedévre ..... 4 »

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Tartalom:

»A tizenkettedik órában.« Irta: *Dr. Mandel Pál.* — Feleletünk. Irta: *Sz. —* A palesztinai kolonizáció. — Állapotok. Irta: *Szabolcsi Miksa.* — Két nemzetség harca. Irta: *Orzeszkova P. Eliz grófné.* Uj minisztérium. — Két ösztöndíj. — Hírek. — Hirdetések. — Pályázatok.
A mellékleten: Antisemita semiták. Vácsolja: *D'oran.* — Álom után. (Mózes ibn Ezra verse.) Fordította: *Patai József.* — Szivességek. (Tárca.) Irta: *Salamon József.*

Naptár:

Vasárnap (1903. november hó 1.) 5664. Marchesvan hó 11-ike. Hétfő 12-ike. Kedd 13-ika. Szerda 14-ike. Csütörtök 15-ike. Péntek 16-ika. Szombat 17-ike. Hetiszidra: *Vajero.* (Mózes I. könyve 18. 19. 20. 21. és 22. fejezetei) Haftora: *V'iso áchász minesé bené-hanneviim...* (Királyok II. könyve 4. fejezete kezdettől a 37 ik verséig.)

»A tizenkettedik órában.«

Kétségtelenül az a hazafias gondolkozás és érzelem, a mely az »Egyenlőség« hasábjában, a lap fennállása óta folyton visszatükröződik, egyformán szolgálván ezzel a haza és a hitfelekezet érdekeinek, vezette (Sz.) urat is — különben is, ha jól sejtem, e lap vezető egyéniségét — az általam is használt czim alatt a mult heti számban megjelent cikke megírásánál.

Az is kétségtelenül (Sz.) ur hazafiságának kifolyása, hogy az ország helyzetét a »tizenkettedik óra« kifejezéssel jelzi, mert e jelzésből cikkíró azon óhajására kell következtelnünk, hogy bár csak már vége lenne ennek a szerencsétlen helyzetnek. Ez az óhaj pedig valóban hazafias óhaj.

Azokhoz az intő szavakhoz azonban, a melyeket (Sz.) ur ez óhajával kapcsolatosan a nyelvkérdésben előtérbe lépett egyes magyar zsidókhoz intéz, éppen a hazafiság és hitfelekezetünk érdeke szempontjából vannak észrevételeim, ezért kérek szót.

El kell azonban előbb mondanom, hogy magam is teljesen osztom ugyan a követeléseket a magyar nyelv érvényesítése iránt a hadseregben, a harcz módját azonban, az erre választott eszköz, nevezetesen az obstrukciót és a mi vele jár, kárhóztatom. Az obstrukció törvényellenes cselekedet. Törvényellenes ugyanis nem csak azon

cselekedet, a mely a törvény kifejezett rendelkezéseivel ellenkezik, hanem azon cselekedet is, a mely a törvény szellemével ellenkezik és a törvény célját megghusítja. A törvényre az 1867: XII. t.-cz. 11. és 12. §§-aira hivatkozva támasztja az obstrukció a nemzeti követelményeket és az obstrukciónak a létele maga a törvénysértés, s félő, hogy szomorú példaadása lesz ellenségeinknek, a kiknek maga a nemzet mutatja meg most az utat alkotmányunk, az ezeréves magyar alkotmány megdöntésére. A törvényellenesség saját-sága rajta tapad az obstrukción, az egész harcz alatt mindvégig, bármennyire magasztos és jogos a cél, a melyért a harcz foly.

Kárhóztatandó tehát ime az obstrukció és hibáztatandó — alkotmányjogi és politikai okokból —, de nem felekezeti okokból.

(Sz.) ur gáncsolja azon hitsorsosainkat, a kik a nemzeti követelményekért megindult harczban, az obstrukcióban az első harczvonalban állanak. Ezek — ugymond — felekezetünk érdekei ellen cselekesznek, mert az első áldozat mi leszünk, mi vagyunk mindég a villámhárítók. Intés ez, im, a leszerelésre felekezeti okokból.

Kettős a tévedés.

Tévedés ugyanis — közbevetőleg legyen megegyezve, hogy nem hitelvi kérdésekről van szó — ha azt hiszi (Sz.) ur, hogy lehet valakinek megtiltani, hogy politikai meggyőződése mellett sikra szálljon. Ezt nem csak, hogy meg-

tiltani nem lehet, de sőt követelni kell mindenkitől, akinek tehetsége van hozzá, hogy képességéhez képest tegye meg, küzdjön meggyőződése mellett úgy, ahogy tud. Hazafias kötelessége ez mindenkinek. És csak egyetlen egy hitfelekezeti szempontot tartok e küzdelemben megengedhetőnek, azt, t. i. hogy az emberek ha kedvüket látják benne, miszerint felekezetükből ki hogy állja meg a helyét a különböző pártokban, ki hogy tudja meggyőződését megvédeni és terjeszteni, mert az a feladata a politikai pártoknak. A kiben az egyoldalú felekezeti szempont a döntő, az ne szerepeljen a politikában és mindenkinek felett ne választassa meg magát képviselőnek.

Tévedésre vezetendő vissza a hangoztatott azon félelem is, hogy bennünket fognak ütni, ránk fogják szórni a sistergő menyköveket.

Mert ugyan miért ütnének bennünket? Hát azért, hogy egyes zsidók előtérben állanak a nemzeti követelményekért vívott harcban, ezért bizony a magyar nép, a melynek nemzet-érdekében foly a küzdelem, ütni bennünket nem fog. Ez egyszer bizonyos.

Igaz ugyan, hogy ütöttek bennünket 1848-ban is, holott akkor ugyan erősen folyt a harc és véres harc folyt a nemzeti követelményekért és akkor is voltak zsidók az első csatasorban.

Ez igaz. Fájdalom igaz az is, hogy bennünket használnak villámháritónak mindég.

Hanem mégis a történelem azt is bizonyítja, hogy a nemzeti létért küzdött valamenyi harc, mind a közszabadságoknak, a felvilágosodásnak vált mindég előnyére. Az ilyen harcok vitték ki Európát a középkorból. Az ilyen harcokban lettek kivíva az emberjogok — már pedig az emberjogban gyökeredzik az anyanyelv megvédeése is — és az ilyen harcok szabadították fel a zsidókat a reakció nyomása alól. Az emberjog tisztelete az anyanyelvben magával hozza az emberjog tiszteletét a hitben is és minden egyéb téren. Hadd küzdjön tehát a maga meggyőződéseért mindenki nyíltan és bátran, úgy a hogy bírja; ha hazafias a cél, a melyért küzd és küzdjön elvtársai sorában — párt a párt ellen — minden ember, bármilyen vallásu és küzdjön a saját táborában elől, az első sorokban, ha arra való. Nem is kell féltünk a zsidóságot egy kis forradalmi aértől sem. Az eszmék harca hozza meg a felvilágosodást és a szabadságot és nem a visszavonulás, sem a német kommandó szó.

Dr. Mandel Pál,

orsz. képviselő.

Feleletünk.

(Sz.) Tulajdonképpen egyetért velünk a tisztelt cikkíró ur. Kárhóztatja az obstrukciót és kárhóztatja azt, ami vele jár. Mi nem is mentünk el olyan messzire. Mi, azt az áldatlan állapotot tartván szem előtt, melybe az obstrukció az országot belevitte, azok ellen emeltük föl intő szavunkat, kik harczra tüzelve, a kibontakozást, a békét akadályozzák. Ami ellen tehát mi küzdöttünk, az már az obstrukció következménye, hatványozása volt. Érvényesítse ki-ki tehetségét belátása és meggyőződése szerint ennek a hazának a javára, de soh'sem a haza veszélyeztetésére. Helyzetünkben nincs olyan hazafias frázis, melylyel igazolni lehetne azt az eljárást, mely az alkotmány felfüggesztésére vezet, beláthatatlan károknak és zavaroknak téve ki az országot. A hazáért mindent, csak a hazát nem: tanította Deák Ferencz. Az országot bajba keverni senkinek sem szabad, ha még olyan patogósok is a jelszavai. Szép a magyar kommandó, de mégsem olyan szép, hogy oda lehessen érte adni az országot. Lelkesedjünk, küzdjünk a magyar szóért a hadseregben, de ne veszélyeztessük érte magát a magyarságot. Ez politikai hitvallásunk és ebben természetesen egyetért velünk a tisztelt képviselő ur is. Hisz ő nem csak a következményeket itéli el, hanem elítéli, törvénytelennek mondja magát az obstrukciót is.

Következik a dolog felekezeti oldala.

Folyó október hó 4-ikén »A politikai helyzet és a zsidóság« czimű cikkünkben rámutattunk arra, hogy éppen a kormánypártban, melynek a tisztelt cikkíró ur is tekintélyes tagja, emelkednek hangok, melyek, elég indokolatlanul, azt kérdezik: *mit akar a zsidóság?* Mintha az áldatlan helyzet a zsidóság műve lett volna, holott sem Barabás Béla, sem Lengyel Zoltán nem zsidók. A kavarodásban zsidóknak is volt részük, de korántsem mint főszereplőknek, még kevesbbé mint egyedüli tüzelőknek. Hisz maga cikkíró képviselő ur is megnevezett nekünk egy vezérlő politikust, ki előtte annak a minden alapot nélkülöző nézetének adott kifejezést, hogy a szerencsétlen politikai helyzetet a zsidók okozták. Igaz, hogy az illető a szabadelvűpárt egyik ismert reakzionáriusa, de mi a szabadelvűek között a legszabadelvűebbekről is tudjuk, — meg is mondjuk a legkiválóbbnak a nevét: tudjuk pl. Andrássy Gyula grófról, hogy csodálkozva kérdezte: mi lelta a zsidókat? tehát ő is azt hiszi, hogy a támadt zavaroknak a zsidók az okai.

Az történt tehát, ami viszontagságos történetünkben oly sokszor ismétlődött már, hogy egyes zsidók áldatlan tetteit, (mert a jóknál ezt

nem szokták) az egész zsidóságnak tudják be; az történet továbbá, (ami különben soh'sem történt másképpen), hogy a zsidóban, akármennyire tiltakozzék is ellene, mindig csak a zsidót látják. Nem mondják: a képviselő, az újságíró tette, még csak nevét sem mondják, hanem azt mondják a zsidó tette, természetesen csak akkor, ha helytelen dolgot követett el.

Ez ellen szólaltunk föl. Tiltakoznunk kellett az ellen, hogy az obstrukciót és következményeit megtegyék zsidónak, holott tudtukkal a zsidóság tulnyomó nagy része elborulva szemlélte a boldogtalan harczot, mely majd, hogy szakadásra nem vezetett nemzet és király között.

S felemeltük szavunkat azért, hogy tudassuk azokkal a hittestvérekkel, kik az obstrukció útjait járják, hogy tettükért az egész magyar zsidóságot teszik felelőssé. Hogy ha, ments Isten! az ország az obstrukció miatt válságos helyzetbe jutna, ezért a zsidóságot okolnák. Gondolják meg ezt, — ezt mondtuk, — kik felekezettükkel törődnek.

Helytelen dolog, ha mint zsidóhoz szólunk, a politikai harczoshoz, akár helyesen cselekszik, akár nem. Csakhogy nem mi voltunk azok, kik a politikai harczosban is első sorban a zsidót láttuk meg. Azaz nem is első sorban, mert csak a zsidót látták meg benne. Fátum ez, mely ellen, ugy látszik, hiábavaló minden küzdelem.

És mert az obstrukciót és a mi utána következett helytelenítettük, és mert a károkat, melyeket azok a harczok okoztak, felismertük, kérve kértük politikával foglalkozó atyánkfiait, tompítsák nyilait, ne tüzeljenek harczra és ne szolgálják azok ügyét, kik az országban a békét és rendet nem akarják.

Nem azt akartuk, hogy a zsidó csak a kormány mellett küzdjön. Bár ez sem bűn és a meggyőződés erre is vezethet, mire a tisztelt cikkíró ur is bizonyíték. A hajdani dogma ellen, hogy a zsidó csak kormánypárti lehet, az »Egyenlőség« kelt ki legelőször. De fölszólaltunk az ellen, hogy a zsidók a rombolók sorába álljanak, fölszólaltunk azért, mert ha egyes zsidók teszik, szokás szerint az összes zsidókat vádolják meg érte.

A palesztinai kolonizáció.

— Berlii tudósítónktól. —

Oroszországban a minski kongresszus óta észlelhető volt, hogy a Palesztina-kolonizáló mozgalom megélénkült. Nem csak az a kívánság jutott kifejezésre, hogy a czionisták ugynevezett nemzeti tőkét fordítsák palesztinai földvásárlásokra, hanem új földszerző társulatok is keletkeztek, a melyek a czionista mozgalomtól függetlenül kívántak eljárni. Miután így Kelet felől a Palesztinát kolonizáló mozgalom megélénkült, ebben az irányban a

nyugateurópai zsidóság körében is újabb mozgolódás vehető észre.

A kolonizáló egyesületek fölélnkülésére jótévedően hatott az a körülmény, hogy a telepítvények gazdasági krízise elmúlt s a palesztinai gyarmatok fejlődéséről szóló legutóbbi hírek igen biztatóak.

Az újabb tevékenységre ösztökélő lökést a kolonizáló egyesületek berlii központi szervének propaganda bizottsága adta meg, a mely *Hildesheimer* H. dr. elnök vezetése alatt *Philippson* Márton dr. tanárból, *Israel* Bertalanból, *Bambus* Villyből, *Laudon* Lipót tanárból, *Nossig* Alfréd drból, *Warburg* Ottó tanárból és a berlii »Esa« két képviselőjéből áll. Legközelebb a párisi központi bizottság is munkába áll. Ennek *Leven* Narcisse elnöklete alatt a következők a tagjai: *Kohn* Zadok nagy-rabbi, *Halevin* József tanár, *Dreifuss* rabbi, *Meyerson* Emil dr., *Weisskopf* rabbi, *Prague* D., *Altman* M., továbbá *Goldsmidt* ezredes és Mr. *Pragu* (London)

A berlii propaganda bizottság kezdesére az »Esa«-nak berlii központi bizottsága október hó 19-ére közgyűlésre hívta össze Palesztina barátait, a mely közgyűlésen nemcsak helybeli, hanem idegenből érkezett megbizottak is sokan vettek részt.

Dorn M. és *Hildesheimer* dr. megnyitó beszédei után *Nossig* Alfréd dr. kifejtette a nem czionista kolonizáció programját. Gyorsirói följegyzések alapján erről a programról a következő képet adjuk:

Nossig dr. először azt a kérdést vetette föl: A palesztinai telepítési munkálatoknak az erők szétforgácsolása nélkül való zavartalan folytatásánál előbb való-e a palesztinai földterületeken kívül alapítandó autonóm zsidó község (gemeinwesen) terve? E kérdést szölvő a kolonizálásban csak technikainak tartja. A problema ez: Lassan-lassan telepítsünk-e és fokról-fokra törekedjünk-e elérni az egyre nagyobb politikai jogokat — avagy előre biztossítsuk-e a legnagyobb politikai jogokat s csak azután végezzük-e minél gyorsabban a tömeges telepítést?

Nossig dr. ezután azt fejtette ki, hogy a palesztinai telepítési munka kitűnően bevált, a jövőre jó kilátásokat nyújt és hogy a lassu jogszerű kolonizációt, mely idővel politikai végcélú tömeges kolonizációvá növekszik, a történelmi tapasztalat és a nemzetgazdaságtan ajánlatossá teszik. Egy politikai czionistának, *Friedmann* drnak tudósítása bizonyítja, hogy a palesztinai kolonizálás művének kríziséen már átestünk. Egy másik politikai czionista, *Oppenheim* dr. telepítési referátumában a lassu kolonizációt jelölte meg a leghelyesebb módnak és a tömeges kolonizálástól egyenesen óvott.

Majd a politikai tömeges kolonizáció és a kelet-afrikai autonóm koloniák tervére tért az előadó s mind a kettővel szemben kifejtette ellentétes álláspontját. Szerinte a tömeges kolonizálás nyomorusággal és járványokkal ér majd véget. A keletafrikai telepítés pedig, ha az Ugandára vonatkozó irodalomtól kérünk tanácsot, csak kedvezőtlen kilátásokat nyújt a zsidókra nézve és minden körülmények között az erők káros szétforgácsolását jelenti.

Nossig dr. ezután a Palesztinai kolonizációra vonatkozó kiterjedtebb új programot ismertette. A legutóbbi czionista kongresszuson megsiratták Palesztinia elvesztését, amire ok nincs. Palesztina sohse esett jobban a kezünk ügyébe mint most, amikor a telepítési munkálatok a legjobb uton vannak. A zsidó nép ösztönszerűleg tér a legjobb utra. Új kolonizáló és földszerző társaságok alakulnak. Az ugynevezett nemzeti tőkét azonnali földvásárlásra kívánják fordítani. A népnek Palesztina és a kicsinyben folytatott kolonizálás kell.

A kolonizálás tervét azonban nem lehet változatlanul folytatni. A telepítési munkálatok új helyzetbe jutottak. Ma már belátjuk, hogy Palesztina szomszédos tartományaiban is kolonizálnunk kell, mert Palesztina kicsiny s egyelőre el van zárva előlünk. Ezek a területek alkalmasak az azonnali mentő akcióra. A zsidók bajainak ez az újabb fölébredése így vezet Czion újabb fölépítésére. A kolonizációnak városi és industrialis jellegűnek is kell lennie; a zsidóknak Keleten minden foglalkozást kell üzniök. Az új kolonizációt alapos előtanulmányoknak és a letelepedési haditerv elkészítésének kell megelőznie. A kolonizációt a Keleten működő valamennyi zsidó szervezettel való állandó érintkezés alapján kell folytatni. Mindig nagyobb jogi és politikai garanciák elérésére kell törekedni, minők különösen a bevándorlási tilalom megszüntetése, az ingatlan szerzés és birtoklási jog biztosítása, a házépítési jog, a megnyomorító mezőgazdasági adók leszállítása, végül az autonom zsidó községi igazgatás princípiumainak a legszélsőbb jog-politikai határokig való kiterjesztése.

Eme tervszerű és tudatos kolonizáció végrehajtásának eszközei a kolonizáló egyesületek erőteljes fölélesztése, központi szervezése és egyesülése minden más Palesztina faktorral. Ez az akció semmi esetre sem akarja egy más, talán éppen a cziónista organizatio szétforgácsolását vagy gyöngítését. Ellenkezőleg Palesztina barátainak és a cziónistáknak loyális együttműködésére kell, hogy vezessen s arra, hogy a palesztinai munkára nem cziónista elemeket is megnyerjen. A kolonizáló egyesületek az ICA-val és a Rothschild bizottsággal való viszonylatban a legloyalisabb elismerés álláspontját vallják, sőt kötelességüknek tartják, hogy a sokszor támadott testületek irányában nyilvánosan fejezzék ki elismerésüket; de egyuttal azt a várákozásukat is, hogy az ICA és a Rothschild bizottság a kolonizáló egyesületekkel, az Allianceokkal, a Deutsche Hilfsvereinnel, a cziónista szervezettel, a Béné Berith renddel, a Chaluka szervezettel és a Palesztinai akcióbizottsággal tartós közös munkára egyesülni fognak.

Nossig dr. ezután határozati javaslatokat terjesztett elő. Ezek a következők:

I. Palesztinának zsidókkal való új betelepítése megszakítás nélkül és nagyobb energiával folytatandó; alkalmas területek szerzésével elő kell ezt készíteni; nem csak török Palesztinában, hanem Syriában is folytatandó a telepítés; a telepítés ne csak mezőgazdasági, hanem városi és industrialis jellegű legyen; történiék ez megfelelő kutató munkálatok és egységes terv alapján; legyen az akció teljesen legalis és mindig magasabb jogi garanciák szerzésével kapcsolódják össze.

II. E célok elérésére a következőket ajánljuk: A meglévő Palesztina-kolonizáló egyesületek fölélesztése erőteljes propoganda által és ilyen új egyesületek létesítése; egybefoglalása és központi szervezése minden kolonizáló társaságnak; az utóbbiak loyális egyesülése minden oly zsidó testülettel, mely Palesztina iránt érdeklődik és tartós érintkezésbe lépése ezeknek a telepítési munka egységes vezetése érdekében.

III. A rezolúció harmadik pontja a Rothschild Edmund-féle Palesztina bizottságnak és az ICA-nak azért az eddigi működésükért, melylyel a Keleten a telepítési munkát megkezdték és erősítették a legmelegebb elismerést fejezi ki.

Midőn ezt resolútiót elfogadjuk és pártfeleinknek ajánljuk — így fejezte be Nossig dr. a beszédét — akkor nem adunk evvel oly megejtő és csábító programot, minő az azonnali államalapítás eszméje volt. A mi utunk hosszas és fáradalmas, de egy az előnye, az

hogy az egyedüli, mely a kitűzött cél igazi és biztos elérését lehetővé teszi. Meg lehet az az örömünk, hogy ott a Keleten évről-évre új, virágzó koloniák létesülését látjuk, s amellet meg lehet az a tudatunk, hogy mindennikők elősegíti a tulajdonképpeni célt; azt, hogy t. i. a honatalanná váltaknak új otthont adhatunk.

Hogy az előadó által jelzett kolonizáló mozgalom erősödése, valamint a kolonizálás minden faktora megértésének kezdeményezése a megvalósulás reményével kecsegtet, azt bizonyítja az a sok levél és telegramm, melyek a gyűlés alkalmából Európa különböző fővárosaiból érkeztek és a Palesztina kolonizáció iránt való rokonszenvről tesznek tanuságot.

Az előadást követő vitában elsőnek Bambus Willy szólalt föl, aki a Palesztina kolonizáció jelenlegi kedvező helyzetét és a nagyobb telepítés várható eredményeit ismertette. Warburg professzor a keletafrikai bizottság elnöke kijelentette, hogy a keletafrikai projectumot még nem vették véglegesen tervbe s a maga részéről a kolonizálás céljára mint legelőnyösebb területet a telepítésekre Előázsiát ajánlotta. Oppenheimer Ferencz dr. kiemelte, hogy a telepítési mű közjogi biztosítékaira nagy súlyt fektet, s ez okból, amíg Palesztinában ilyen nem szerezhető, a sürgős szükségre való tekintettel angol területet is szívesen fogad el. Hildesheimer dr. evvel szemben kifejtette, hogy éppen a zsidók nyomorának nagysága és a segítség sürgős volta teszik kötelességgé azt, hogy a Chartres elérését ne várják be, hanem kolonizálás útján folytassuk és tereljük őseink földje felé a mentő munkálatot az elérhető terjedelemben. Kohn Éfraim a palesztinai első telepesek üdvözlétét tolmácsolta. Trietsch Davis a Nossig-féle referatummal való teljes egyetértéséről szólott s azt ajánlotta, hogy a városok közelében való industrialis telepítéseket forszírozzák, hogy így nagyobb zsidó tömegeket telepíthessenek le a Keleten. Feivel Berthold a politikai cziónizmus álláspontját fejtette ki a kolonizáló törekvésekkel szemben. A gyűlés végül egyhangulag fogadta el a rezolúciót.

A Palesztina barátok legközelebb más városokban is tartanak gyűlést és a propagandát a külföldre is kiterjesztik.

*

Bár sok tekintetben helyeseljük ezt az újabb mozgalmat, mindenben még sem ismerhetjük el helyesnek. Mi nem gondolunk a zsidó államra, holott a berlini új akció is a segélymozgalmat — államalapító mozgalommá akarja fejleszteni.

A szerk.

Állapotok.

— Irta: Szabolcsi Miksa. —

Két nézet mint bevezetés.

Ránk irtak a héten, és nem is egy helyről, hogy ha említettük Rabbi Jehósuát, miért hallgattuk el Rabbi Eliezert? Közöltük ugyanis mult számbeli »Gyöngyszemek« rovatunkban, hogy Rabbi Jehósua szerint a sok toldás, melylyel a rabbinusok a vallástörvényeket megdagasztották, kiszorította a lényegét. Mint mikor egy mézzel megtöltött teknőbe gumós növényeket helyezünk el. Láttátok-e már, mi történik ilyenkor? Az történik, hogy a gumósok benn maradnak a teknőben, míg a méz kicsordul.

Van azonban a talmudban ezzel ellentétes nézet is. T. i. Rabbi Eliezer nézete. És ez az, melyet a jámborok reklamálnak. Ott, ahol Rabbi Jehósua mondja el

a nézetét a toldásokról (Sabbat traktátusa 153. lap B. oldalán) Rabbi Eliezer is nyilatkozik, sőt nyilatkozik elébb, mint Rabbi Jehósua, de mi erről nem vettünk tudomást, még pedig nem is véletlenül, hanem szándékosan.

Mi *gyöngyszemeket* közlünk a Bibliát követő kor zsidó irodalmából. Ami nem az, azt föl nem vesszük, már pedig Rabbi Eliezer tanítása nézetünk szerint nem az.

Mert miről van ott szó?

Megtörtént egy napon, jegyezte föl a már idézett Sabbath traktátusának negyedik misnája, hogy a szigoru Sammái iskolája egyetlen napra többségre vergődött. Akkor történt, mikor a szynhedrion Channanja ben Chizkijáht látogatta meg. Az emelet tágas verandáján tanácskozást rögtönöztek, melyen a szombatra nézve 18 uj nehezítést hoztak. A humánus Hillel iskolája véletlenül kisebb számban jelent meg, mint a szigoru Sammáié, úgy hogy azon a napon a máskor mindig kisebbségben maradt sammáiták döntöttek. Az akkor hozott uj nehezítésekről folyik a vita Rabbi Eliezer és Rabbi Jehósua között. Rabbi Eliezer azt véli, hogy azok a szigorítások ráférnek a népre. Éppen kellett, hogy teljes legyen a mércze. Mert ő nagy növényekkel meg rakott mérczéhez hasonlítja a törvényt. A növények közt lévő üres helyeken sok mustármag fér el. Ő ezeket az uj tilalmakat a mustármaghoz hasonlítja, mely jól kitölti az üres helyeket, megtöltvén így egészen a mérczét. Rabbi Jehósua ezzel szemben más példával él. Ő, mint már megírtuk, a sok nehezítést a gumós növényekhez hasonlítja, melyet mézzel tele teknőbe tesznek, mire e teknőből annyi méz folyik ki, amennyi helyet foglalnak el a gumósok.

Mi Rabbi Jehósua mondását itéltük gyöngymondásnak, mert nagy igazságot tartalmaz. Rabbi Eliezer állítását már nem ismerhettük el annak.

A vallástörvények, való igaz, szorulnak kiegészítésre, de nem súlyosbitásra.

Ugy áll különben a dolog, hogy különösen a talmudban majdnem minden nézettel egy másik, ellentétes nézet áll szemben. Kiválogatjuk azokat, miket szépeknek, tanulságosoknak, igazaknak, az életben érvényesíthetőknak itélünk. Akinek az antipodusok tetszenek, ám gyűjtse össze azokat.

Mindazt a nézetet, miket 800 esztendőn belül négy birodalomban 182 tanáita és 1503 amoreus nyilvánított, különben sem adhatnók közre. Válogatott dolgokról lehet tehát csak szó, már pedig ha válogatunk, a magunk esze szerint válogatunk, illetve csiszolunk, alkalmazunk, uj mezbe öltöztetünk.

Talmudista ember különben tudja, hogy ahol Rabbi Eliezer és Rabbi Jehósua összekülömböznek, mindenütt utóbbi nézetét fogadták el (Rabbi Eliezer verabbi Jehósua halacha kerábbi Jehósua); tudja, hogy Rabbi Eliezert, mert a többséggel szembe szállt, kizárták a rabbik sorából (Baba-Meczia 4 fejezetének végén); tudja, hogy Izrael Hillel iskoláját követi és nem Sammáit; tudja, hogy maguk a talmudszerzők azt a napot, melyen azt a 18 nehezítést meghozták, a *gyásznapok* közé

sorozták és tudja végre, hogy elv a talmudban, hogy »az az erősebb, aki könnyit« (Kóchó dehetére adéf) mit Rasi (Bécza 2. lapja B. oldalán) így magyaráz: neheztetni mindenki tud, könnyíteni: az a fontos, ahhoz tudás kell és erő.

Hogy Rabbi Jehósuának igaza volt, azt tapasztaljuk különben minden nap. Ahol a nehezítések játszák a főszerepet, ott vajmi kevés maradt a lényegből. A vallás lényegét azok óvták meg, kik megértették Rabbi Jochannannak, a jeruzsálemi talmud szerkesztőjének azt az elvét, hogy néha a vallásért el kell vetni a vallás szabványait (Temura traktátusa 14. B.).

Két rabbi.

Két községet látogattam meg a napokban. Az egyiket túl a Dunán, a másikat a Hegyalja tájékán. Nem tanulmányozás volt utazásom célja, de az utóbbi községben bizonyos dolgokat lehetetlen volt észre nem vennem, ami aztán arra vezetett, hogy a magukat valósággal föltolt jelenségekre nézve összehasonlítást tegyek a két község közt. Az eredmény meglepő.

A Hegyalja tájékán lévő hitközség rabbija ugynevezett szent férfiú. Környezete méltó hozzá. Az is csupa »sulyos« zsidóból áll, kik a hitsorsosokat aszerint itélik meg, meddig állják a semóne eszrét. A nap nagy részét imádsággal töltik, beszédük, gondolkodásuk örökké a vallás dolgai körül forognak.

Ruházatukban, nyelvükben, modorukban, különösen modorukban különböznek a többi lakostól. Nem véletlenül, hanem szándékosan. Mert azt hiszik, hogy így sulyosabb a zsidóságuk. Ezek a vallásos vezetők. S mit gondolnak, milyenek a hívek? A hívek egyszerűen hitetlenek.

A rabbi ma is ghettoelvekbe gubózik. Szerinte két főfeladata van a rabbinak: Küzdeni minden ellen, ami modern, és ragaszkodni mindenhez, ami régi. A hitoktatásra ügyelni: ki hallott még ilyet! Akit jó zsidónak nevelnek, aki zsidó iskolába jár, azt nem kell hittanra tanítani. Aki meg modern emberek neveltje, pláne középiskolába is jár, minek az olyannak a hittan? Kell valamit tenni, az igaz, mert a hitoktatást követeli a törvény, de azt majd elvégzi a hitközség. Majd tanítja a gymnázistákat, amikor szabad ideje lesz, vagy a jegyző, vagy a kántor, akár arra való ember, akár nem. Szóval a rabbi az, aki 70 évvel ezelőtt volt. Megállott. De nem állottak meg a hívek. A hívek haladtak és mert a jámborok nem haladtak velük, haladtak maguk, mester és utmutató nélkül. Jeremiás nagy próféta volt, olvassuk Midras Échoban, de nem az az ő érdeme, hogy próféta volt, hanem az, hogy Izraelt mindenhova, még romlásába is követte. Szegény Jeremiás! Hogy tiltakozott a Miczrájimba való leszállás ellen, de mikor a kétségbeesett nép mégis csak Miczrájimba ment, vele ment ő is. Vele ment és megóvta attól, hogy megtagadja Istenét. Haj, ha tanulnának ebből a példából rabbijaink és hitünk egyéb őrei ott az északi és keleti határok tájékán!

Azok a hivek ott vezető nélkül szűkölködnek, ha van is vezetőjük. A vezető nem az övék, az csak magát vezeti, no meg azokat, kiknek vezetőre nincs szükségük. Azok a hivek igazán *czón aser en lohem rõe*, mit némely kommentátor így magyaráz: nyáj, melynek pásztora nem az övé. Van pásztora, de nem az övé. Külön életet él és a rábizott nyájra nem ügyel.

Az a nyáj egy sajátságos nyáj. Jómkipurkor pl. a hivek harisnyában állanak a templomban, de a Tórát nem hiszik, tagadják, hogy van Isten.

Soha annyi istentagadót egy csomóban nem láttam, mint a . . . . i szent rabbi hivei között.

Elidegenednek a forrástól, mert nincs a ki megkínálná őket tiszta vízával. A rabbi prédikál ugyan kétszer egy esztendőben, de akkor is azoknak, kik prédikációjára nem szorúlnak.

Mikor nála jártam, a rabbi lelkiismeretét az furta, hogy a dajan nem ügyelt rá, hogy özv. K. M.-né, ki az előző napon chaliczát vett, helyesen és mindenképpen előírás szerint oldja-e meg a chalicza sarujának sziját. Körülbelül meg fogja ismételtetni az aktust, mert csak nem engedheti, hogy az ő vezetése alatt olyan nagy michsól (vallásos botlás) terhe nehezedjék a hitközségre.

— Egy kis michsól-félét én is tapasztaltam, rebe, — jegyzém meg félénken. A róshakohol fia, a Rudi, elmondotta barátjának, a fiatal Frischnek esetét, kit tanára házában, a hol lakott, megkereszteltek. Nincs senkije, mentegette barátját, kivel törődnie kellene. Árva fiu, faluról jött, a városban rokona nincs, hát kitől tartott volna?

— Hát az Isten? — kérdezém.

— *Hát van?* — kérdezé vissza Rudi, a róshakohol fia.

A rebe nagyot nyögött erre a referádára, de nem mondott semmit sem. Csak mikor elmondtam neki, hogy a kántortól, ki egyszersmind hittanár is, megtudtam, hogy a vidéki 78 zsidó tanuló közül, kik a gimnáziumba járnak, 63 lakik keresztény családnál, a hol látják a karácsonyfát, de nem láthatják a chanukát és a hol valószággal a s'madra készítik elő őket, — haragosan szólt, hogy ezekkel a bitangokkal ő csak nem törődhet.

— »Hivassa magához, rebe, beszéljen a lelkükre, hisz ön a lelkipásztoruk.«

— »Hát mit mondjak nekik? Hisz kinevetnek, hisz meg sem értenek.«

Itt a bibe. A pásztor elmaradt a nyájától. Idővel egészen elidegenedett tőle. Nem ismerik, nem értik.

Másnap reggel ellátogattam a Bész-Hammidrasba, a hol hétköznap imádkoznak. Meggondolatlan dolog volt tőlem, mert velem volt a fiam is. Soha olyan hadarást, soha olyan rendetlenséget, soha olyan dervistánczot. Fiam megütődve kérdezte: mit csinálnak ezek? Nem mertem neki megmondani, hogy ez istentisztelet. De, sajnos, kitalálta.

Hogy ilyen istentiszteleten nem nagyon épülhetnek a már önállóan gondolkodó felső diákok; hogy a rabbi érthetetlen zsargonja, kaftános és pájeszes mivolta sem üti helyre a csorbát, könnyen elképzelhető.

Innen van, hogy a zsidó intelligencia sehol sem áll olyan távolra a vallástól, mint az ugynevezett nagyon vallásos községekben; hogy sehol sem olyan nagy a hitetlenség, mint ezekben a szigorúan hithű testületekben. A vallásos vezetők az intelligens közönségre nézve egyszerűen nem léteznek, és a mi hatása mégis van működésüknek, az inkább visszataszító, mint megnyerő.

Hajdanában ügyeltek arra, hogy a rabbi ne csak a legjámborabb és in talmudicis a legtudósabb legyen a hitközségben, hanem rajta voltak, hogy a legmiveltebb és a legszélesebb látókörű is legyen hivei között. Ma némely községben a rabbi a legvisszamaradottabb, a legeggyoldalubb ember az összes hivek között. Hogy hathatna ilyen ember művelt, intelligens közönségre?

Való, örökké való Rabbi Jehosua hasonlata. Ha gumós növényeket raknak a mézzel tele teknőbe, annyi méz folyik ki, a mennyi helyet foglalnak el azok a növények. Óva őrzik a szurrogátumot, de elveszett a lényeg. Némely rabbinál, sajnos, a zsargon és a pájesz a legkiválóbb, ami a zsidóságból rajta észrevehető.

*

Más volt a kép, melyet a dunántúli községben láttam, de amely csak akkor elevenedett föl lelkemben egész szépségében, mikor a másik község züllött vallási állapotát tapasztaltam. Vasárnap délután volt. A rabbi fogadó szobájában vagy 40 diák szorongott. A középiskola VI, VII. és VIII osztályainak tanulói. A rabbi szép magyarsággal gyönyörű előadást tartott nekik, kik külföldben is tanítványai, a zsidók történetéből, közben a több, mint 3000 év óta folyó zsidó irodalomból is idézve, fejtegetve, magyarázva. A fiuk kérdéseket is intézhettek, és tették ezt elég kiadóan, mire a mester készséggel felelt, oktatott, fölvilágosított. Fölvonultak nagy alakjaink: törvényhozók, hősök, martirok, filozófusok, költők, asztronomusok, orvosok és diplomataok hosszú sora. Lelkesedés és szeretet szólt minden szavából, tudás és avatottság minden adatából. Hogy épültek ezen a tanításon a fiatal emberek, hogy szívták magukba mesterük szellemét! Befejezésül a diákok az esteli imát végezték, a rabbi vezetése mellett. Láttam, hogy áhitattal, értelemmel imádkoztak, ha mindjárt excesszus nélkül, és láttam, hogy hitőkben megerősödve, lelkükben, önérzetükben megnemesbülve hagyták ott rabbijuk házáat, ki nekik ajándékozta minden vasárnap délutánját, mire őt semmi sem kötelezi, és aminek bére, nagy bére az, hogy a fiuk meg neki ajándékozzák szabad délutánjukat. Kérdésemre, hogy összesen hányan vannak zsidók az említett 3 osztályban, azt felelték, annyian, ahányan ott együtt vannak. Elmennek mindnyájan rabbijuk és hittanáruk külön órájára, mert ott tanulnak, okulnak, épülnek és javulnak.

A rabbi hiveivel él, hiveivel gondolkodik. Megérti őket, azok meg megértik őt. Innen a csodálatos, természetesen csak jótékony befolyás, melyet a rabbi aránylag rövid idő alatt hiveire nyert és innen az a nemes átalakulás, melyen ottani működése óta különösen az ifjuság keresztül ment.

Persze, persze, a rabbi el nem zárkozik hiveitől. Nem él külön világot, nem torzítja el külsejét, nem beszél külön nyelvet, nem tanúsít külön (ázsiai vagy lengyel) modort.

Az intelligenciát csak ilyen pap nyerheti meg. (Persze lelkes, odaadó, igazán jámbor és hivatásától áthevült embernek kell lennie. Mert csupán csak modernség, miveltség, jómodor erre távolról sem elég.)

Már pedig, hogy az intelligenciát visszahódítsuk, illetve megtartsuk, igen lényeges kérdés, mondhatnám látkérdés telekezetünkre nézve. Az intelligencia alkotta mindenkor Izrael erejét és nagyságát.

Két nemzetség harcza.

— Regény az orosz-zsidó élethől. Irta: Orzeszkova P. Eliz grófné. —

Fordította: Haber Samu.

(59. folytatás.)

Unokájának megpillantása nyilván visszaidézte emlékezetébe azt a fájdalmat okozó tövist, amelyre, életének színes virágára hálásan tekintvén vissza, az imént egyáltalán nem gondolt. Az ifjura esett első tekintet tehát szomorú és fájdalmas érzést keltett, amely a vídamsággal és harmoniával telt hangulatba vegyült. Gond és nyugtalanság tükröződött le az elhalványult arcáról, szeméből pedig hevült érzelmek és gondolatok tüze sugárzott. Meier gyorsan és tartózkodás nélkül lépett a szobába midőn azonban tekintete a nagyapáéval találkozott, fejét lehorgasztotta és meglassította lépését. Nagyapjához és jótevőjéhez azelőtt a szeretett gyermek bizalmasságával és gyöngédségével közeledett. Most érezte, hogy közte és a közt az aggastyán között, aki gyermekkorában és ifjuságában örködött fölötte, egyre magasabb és egyre áthidalhatatlanabb választófal emelkedik. Azt is tudta hogy ő maga volt az, aki szavaival és cselekedeteivel ezt a választó falat fölépítette. De ennek a zavaros szemnek, mely most komolyan és haragosan szegeződött feléje, gyöngéd tekintetere mégis úgy vágyódott. Ez okból közeledett fájdalmas, lesütött tekintettel a nagyapjához, bizonytalan, kérő állásban megállott előtte és szinte alázatos hangon szólalt meg:

— Nagypapa! Igen fontos dologról szeretnék veled beszélni!

Annak a zavarnak láttára, melylyel az egykor oly nagyon szeretett gyermek közeledett feléje, Saul kissé fölengedett, de annál szomorubbá lett.

— Beszélj! — felelte röviden, de gyöngéden.

— Nagypapa! Megengeded, hogy ajtót ablakot betegyek, hogy beszélgetésünket senki meg ne hallja?

— Igen! — felelte Saul, de azért nem kis nyugtalanság nélkül várta unokája további mondanivalóit.

Meier betette az ajtókat és ablakokat és egészen nagyapja közelébe állva, beszélni kezdett:

— Nagypapa! Tudom, hogy szavaim megint aggodalmat és gondot ültetnek szivedbe. De kihez forduljak?

Te voltál apám és jótevőm! Életem minden nehéz órájában legegységesebb is hozzád vonzódik a szívem.

A hangja reszketett. Az arczáról leritt hogy szívének mélységes megindulása miként húzta vonta az ifjú lábához, karjába az aggastyánnak, aki szemmeláthatóan megindulva és hirtelenül fölragyogó tekintettel szólt:

— Csak tárd ki a szivedet gyermekem! Bár van okom rád haragudni, mert nem vagy olyan, minőnek szívem tudni kívánt, mindamellett soh'sem feledem el, hogy annak a fiának vagy gyermeke. akit oly korán vesztettem el. Ha fájdalmad és gondod van, szívesen szabadítalak meg tőle és ha valaki megbántott, kész vagyok a megbántód elé állani, hogy megbüntessem miattad...

Ezek a szavak fölbátorították és megvigasztalták Meiert.

— Nagypapa! — mondotta most valamivel szabadabban — hála neked, gond nem terheli a lelkem és senki meg nem bántott engem. De tudója lettem egy rettentő titoknak s nem vagyok képes eligazodni mitevő legyek veled. Magamba nem fojthatom. Azt gondoltam tehát, nagypapa, hogy azt a titkot elárulom neked, s azután te ősz fejjel és méltósággal, ami a többi emberekkel szemben neked oly nagy súlyt kölcsönöz, avval a bűnnel és gyalázzal szembeállsz...

Saul erre kíváncsian és békétlenül tekintett unokája arczába.

— Nos — mondotta — jobb sorsuk van azoknak az embereknek, kik nem tudnak rettenetes titkokról és kiknek ilyesmik elmondására soh'sem kell szájukat megnyitniok. De félek, ha szivedet ki nem tárod előttem, kitárod akkor mások előtt és ebből megint csak kellemtelenségek származnak.. Beszélj, mi tehát az a rettentő titok.

Meier felelte:

— A titok ez: Kamionker Jankel bérlője a Kamionski földbirtokos nagy szeszfőzőjének. Ebben a szeszfőzőben 6000 akó pálinkát égetett, de a nyár folyamán semmit sem adott el belőle, mert az ára alacsony volt. Most emelkedett az ára és el akarja adni, de a fogyasztási adót, ami az államé, megfizetni nem hajlandó.

— Beszélj halkabban! — szakította félbe Saul hirtelen, akinek arcza növekvő nyugtalanságot árult el. Meier szinte suttogóvá halkította a hangját.

— Hogy a fogyasztási adót megmenthesse, Kamionker a múlt éjjel a pálinkát kiszállította a fogadjából és a karaita domb mögé vitette, ahol a mindenünnen ideözönlött pálinkamérők ígérettek és alkudoztak rája... De gondolta magában: mi lesz, ha raktárvizsgálatra jön a fogyasztási adószedő és a pálinkát sehol sem találja? Akkor aztán lesz nagy felelősségrevonnás, és nagy biráskodás... Amint ezt végiggondolta, fogadott két embert... Nagypapa! két szegény, nyomorult embert szerzett pénzért...

— Saa! — mondta Saul tompított hangon. Hallgass, egyetlen szót se szólj többet! A többit már ugyanis el tudom gondolni!

Az aggastyán keze reszketett, megöszült szemöldökei haragosan hajlottak össze.

Meier hallgatott és nyugtalan várakozással tekintett nagyapjára.

Saul sokáig nem szólt; azután anélkül, hogy lesütött pilláit fölvetette volna, bizonytalan hangon szólt:

— Hazudtál! Ez lehetetlenség!

— Nagypapa! — suttogta Meier, ez oly igaz, amily igaz, hogy most a nap süt az égről! Es mért ne lehetne igaz? Nem magad hallottad-e, hogy harmadéve

és tavaly más helyeken előfordult az ilyesmi! Nagypapa, ilyen dolgok mind sűrűbben fordulnak elő és minden igaz zsidónak szívét nagyon bánthatják az efélék és a szégyen pirját kergetik arcunkba.

— Honnan tudhatod mindezt! Hogy érthetsz te ilyen jól ezekhez az ügyekhez? Nem hiszek neked!

— Honnan tudhatom és érthetem mindezt? Nagypapa, hát nem a te hajlékodon nevelkedtem? Nem fordult-e meg itt mindenféle ember: zsidó, keresztény, kereskedő, nemes, gazdag és szegény? Üzletekről beszéltek veled, én hallgattam és megértettem. Hát hogyne érteném most!

Saul megint csak hallgatott. Nyugtalan arcán a legkülönbébb érzelmek kifejezései váltakoztak. Végre is megint csak az unokájára való harag kerekedett fölül.

— Nagyon is sokat értesz! — kiáltotta — mindent szeretnél tudni! A szellemed csupa nyugtalanság és nyugtalanságot terjeszt mindenfelé! Megmérgezed öreg korom békéjét! Ma mindaddig, míg meg nem láttalak olyan boldognak éreztem magamat! Alig léptél be, már nyomodba lépett az aggodalom!

Meier lehorgasztotta a fejét!

— Nagypapa! — felelte szomorúan — miért szidsz te engem? Nem azért jöttem, hogy a magam dolgaival fárasztalak . . .

— Mit törödsz te, minek keveredel hát a mások bajaiba? — felelte a nagypapa bizonytalan hangon.

(Folytatás következik.)

Előfizetési felhívás.

Azokat a tisztelt előfizetőinket, akiknek előfizetése október végén lejárt, szintúgy azokat, akiknek előfizetése már elébb járt le, tisztelettel felkérjük, méltóztassanak előfizetésüket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

H I R E K.

Uj miniszterium.

Az ország közállapotai nyugodtabb mederbe tértek. Az a kínos zavar, melybe a köz- és gazdasági élet minden faktora jutott, oszladozóban. A veszedelmek, amik nap-nap után tornyosodtak, elmulóban. Nagy az örömünk emiatt, mert reméljük, hogy az izgalmas keserves helyzetet már most a békés munka, az ország megakadt fejlődésének új folyamata és gyümölcsöző eredmények fogják fölvaltani. Örömünk annál nagyobb, mert a felgyülemlett sok baj közül olyan férfi készül kivezetni az országot, minő *Tisza István* gróf miniszterelnök, akinek a neve is a régi liberális tradíciókat eleveníti föl, s akinek az, hogy *Tisza Kálmán* fia, sokkal kisebb érdeme, mint politikai egyéniségének maga szerzette sulya és közéleti működésének mindenekben tiszteletet keltő vezéreszméi. *Tisza István* grótot a magyar zsidóság teljes bizalommal látja annak a kormányának élén, amelytől mindig csak részrehajlatlanságot és igazságos elbánást remélt, de külön szimpátiáira sohasem pályázt. Ezt a reményt az új kormányelnök egész egyénisége

fölleveníti és táplálja és pedig annál inkább, mert a magyar zsidóságot társadalmi helyzeténél és kenyérkereseti pályáinál fogva legközelebből érdeklő tárczák miniszterjelöltjei is arra engednek következtetni, hogy az új kormány a legliberálisabb minisztereink egyike lesz. Ország-világ tudja, hogy három új miniszter: *Hieronymi* mint kereskedelmi, *Berzeviczy* mint vallás- és közoktatásügyi és *Tallián* mint földmívelésügyi a maguk nemében épp oly liberálisok, mint *Tisza István* gróf. A régiak közül megmaradó *Lukács* pénzügy és *Plósz* igazságügyminiszterek szintén ama államférfiaink közül valók, a kik az ország fejlődését eddig is a liberálizmus jegyében irányították. Különösen az eddigi kultuszminisztertől, *Wlassics* Gyulától nehéz ugyan megválni, de őt magát is megnyugtathatja az a tudat, hogy olyan politikus lép az örökébe, aki országkormányzó elveit, eszményeit nem fogja elejteni, hanem azok szellemében fog tovább cselekedni. Az új kormányval, mely becses nemzeti vívmányokat hoz, a liberálizmus fölfrissülve fog újra dologhoz látni, friss élet jut a tespedő köz- és gazdasági életbe és újra meg fog teremődni az a harmonia, mit a múltban hirdettek, de megvalósítani elfeledtek. Most talán kevésbé fogják hirdetni, de annál többen tesznek majd megvalósítására, mert mint a miniszterelnök, *Tisza István* gróf kijelentette: »programmjának vezérfonala az, hogy senkin igazságtalanság ne történjék, visszaélést el ne tőrjenek és jogosulatlan kedvezményben senki se részesüljön.» Ez a tettek harmoniája.

— **Két ösztöndíj.** Az országos magyar izraelita közalap a következő két utazási ösztöndíjat hirdeti izr. vallásu magyar honosok számára és pedig: 1. Egy szak tanulmányait befejezett dr. medicinae részére, a ki tanulmányait az elméleti vagy gyakorlati orvostudomány bármely szakában a külföldön kívánja kiegészíteni. Az ösztöndíjas 2000 azaz kétezer koronát kap egy évre, két-két havi előleges részletekben kifizetve. Az ösztöndíjas tartozik tudományos munkásságáról negyed vagy fél évenként jelentést tenni, mellékelve azon tanárok, intézetek, kórházvezetők bizonyítványait, kik mellett tanulmányait végzi. — 2. Egy festőművész részére, a ki az iskolai kiképzetésén már túl van és 30-ik életévét még be nem töltötte. Pályázó foglalkozhatik a festészet bármely ágával (tájkép, arczkép, életkép, állatfestészet stb.). Kívánatos, hogy a pályázó már valamely nyilvános kiállításon részt vett legyen. A kérvényhez melléklendő: I. Eddigi iskolai és művészeti képzetéséről szóló bizonyítványok. II. Munkák. (Vázlatok, befejezett tanulmányok, képek). III. Programm arra nézve, hogy hol és miként akarja felhasználni az ösztöndíjat. Az ösztöndíjas kötelezi magát programjához képest külföldön tartózkodni, köteles programját betartani, s a mennyiben azon időközben változtatni kíván, tartozik ezt jóváhagyás végett bejelenteni. Az ösztöndíj 2000 azaz kétezer korona, mely két havi részletekben lesz kifizetve. — Felhivatnak mindazok, a kik ezen utazási

ösztöndijakra pályázni kívánnak, hogy okmányaikkal felszerelt folyamodványaikat folyó évi november hó 15-éig az országos magyar ízr. közalap elnökségéhez (Budapest, VI, Laudon-utca 3. sz. a.) benyújtani sziveskedjenek. — Budapest, 1903. évi október hó 30-án. A tisztikar nevében: Schweiger Márton s. k. biz. elnök. Dr. Mezey Ferencz s. k. biz. jegyző.

— **Olaszország nem megy tönkre.** Olaszországban vagy két évvel ezelőtt tudvalevőleg zsidóhitű hadügyminisztert nevezett ki a király. Mikor ez megtörtént egyes reakzionárius lapok rögtön kétségbe estek Olaszország sorsa miatt és természetesen közeli végét jósoltak. Azóta Olaszország katonailag megerősödött, amit bizonyít az, hogy a nagyhatalmak jobban keresték szövetségét, mint bármikor azelőtt. A napokban azután megint ujongtak a reakzionárius lapok, mert az olasz kormány megbukott s vele együtt eltűnt a zsidó történetnek az a fölötte érdekes momentuma, hogy éppen Rómában jámbor zsidó ember irányítsa az ország hadügyeit. Volt olyan lap is, amely a zsidó hadügyminiszter rovására írta az egész kormánybukást. Nos, kissé korai és elhibázott volt az öröm. Olaszországnak azóta Gioletti elnöklete alatt új kormánya van, amelyben már nem is egy, hanem két zsidóhitű miniszterrel találkozunk. Az egyik *Luzzatti*, ki már volt miniszter s a jelenkor egyik legnagyobb közigazdásza, ez pénzügyminiszterre lett; a másik *Tedesco*, akire a közmunkaügyi tárczát bízta. Az olasz zsidó irodalomban mindakét névhez dicsőséges tradíció fűződik. Látnivaló, hogy az előző olasz miniszteriumnak annyira nem ártott az egy zsidó miniszter, hogy a rákövetkező már két zsidó minisztert is szívesen fogad a kebelébe.

— **Az I. M. I. T. első fölolvása.** Az Izraelita Magyar Irodalmi Társulat november harmadikán kezdi meg ez évi fölolvásai sorozatát. Az eddig tapasztalt érdeklődés ezekben a fölolvásokban újabb táplálékot nyer. A közönség nyilván most is avval a figyelemmel kíséri majd a fölolvásokat, minőt már megszoktunk tőle. Ezuttal hárman fognak fölolvadni: 1. *Heller* Bernát dr. Csodás álmokról és rejtőző szabadítókról czimen. 2. *Varsányi* Gyula Absolon czimű versét mutatja be; 3. *Flesch* Armin dr. pedig Tolstói és a zsidóság czimű tanulmányát fogja fölolvadni. A fölolvások — tudvalevőleg — ingyenesek. Színhelyük a pesti hitközség székházának diszterme és kezdetük esti 6 óra.

— **Kitüntetés.** *Szántó* Albert műszaki tanácsosnak, a kereskedelmi miniszter előterjesztésére, ő felsége a miniszteri osztálytanácsosi czimet adományozta. E kitüntetésről szívesen értesültek mindazok, akik *Szántó* Albert képeségeinek nagy kvalitását ismerik.

— **Ormódy Vilmos alapítványa.** *Ormódy* Vilmos az Első magyar általános biztosító társaság vezérigazgatója elhunyt neje, *Ormódy Amalia* nevére *ötvenezer korona* alapítványt tett, azzal a rendeltetéssel, hogy az örök időkre teljességében megörzendő alapítványi tőke kamataiból minden évben két-két ezer korona kiházasítási segélyösszeget adjanak a magyar biztosító társaság szegényebb sorsu tisztviselői férjhezmenő leányainak. Az évi kétezer koronát mindenkor egy-egy férjhezmenő leány kapja és pedig minden szeptember hó 24-ikén, mint néhai *Ormódy Amalia* urnő halála napján. A nemes rendeltetésű alapítványt még az elhunyt urnő szándékozott életében megtenni, de közbejött halála folytán már csak gyászoló férje valósíthatta meg, hozzákapcsolván a fenköltlelkű elhunyt hitves nevének emlékeztét.

— **20,000 koronás alapítvány.** *Schwarcz* Lajos főv. bizottsági tag *Lánczi* Leó udvari tanácsosnak, mint a budapesti kerületi és iparkamara elnökének 20.000 koronát adott át, mint alapítványi tőkét. Ezt az alapítványt *Schwarcz* Lajos adományozza megboldogult testvéröccsére, *Schwarcz* Sándor nevének megörökítésére. A kereskedelmi és iparkamara által kezelt alapítvány kamatait elszegényesedett kisiparosok segélyezésére kell fordítani. Ez a kisiparnak leggyakorlotabb módon való támogatása.

— **Egy ünnep emléke.** *Havranek* József sz.-fehérvári polgármester szolgálati jubileuma alkalmából bankett volt, amelyen *Grünfeld* Jakab földbirtokos és *Kuthy* József dr. főigazgató egymás mellé kerültek. Egyszer csak azt kérdezte *Grünfeld* szomszédjától: Ugyan, hogy lehetne ezt a mai szép napot megörökíteni? — Ugy — felelte a főigazgató — ha 1000 koronát adna ösztöndijakra! — Helyes — mondotta kurtán a kérdező, aki állott is a szavának és 1000 koronát küldött a főigazgatónak, hogy abból alapítványt létesítsen, amelynek kamatai évről-évre egy reáliskolai tanulónak ítélendők oda. A reáliskola tanári testülete az alapítványért köszönetet mondott s az erről szóló jegyzőkönyvi kivonatot küldöttségileg fogja *Grünfeld* Jakabnak átnyújtani.

— **Zsidó könyvtár a fővárosban.** A Magyar Zsidó Ifjak Egyesületének egyik nagy feladata a zsidó egyetemi ifjuság körében a zsidó tudás terjesztése. Ezért olvasótermet tart fenn és ezzel kapcsolatban nagyobb könyvtár megalapítását is tervezi. Sok padlás volna a megmondhatója, hogy hány zsidó könyvporlad ott a régi lím lom közt. A mióta a zsidó tudás kiszorult a családból, azóta a zsidó könyv is a lomtárba került. A Zs. I. E. tagjainak és a nagy közönségnek alkalmat szeretne adni az oly keservesen nélkülözött szakkönyvtár használatára. Valóságos hiány ez hitéletünkben, mely más nagyobb városokban a hol zsidó élet van, nem létezik. Bécsben, Berlinben, Lembergben és egyebütt nagy, hitközségi kezelés alatt álló könyvtárak állanak a zsidó olvasó közönség rendelkezésére, melyek látogatóinak száma évről-évre növekedik. A pesti rabbiképző gazdag könyvtára már szervezeténél és jellegénél fogva sem állhat a nagyobb közönség rendelkezésére. A Zs. I. E. könyvtára, mely egyelőre természetesen csak igen kezdetleges állapotban van, kíván idővel segíteni ezen a bajon. Az egyesület vezetőse azon kérelemmel fordul a nagy közönséghez, hogy könyvtárát ajándékokkal gazdagítsa. Más felekezetek áldozatkészsége már régen létesített egyebütt nagy könyvtárakat és a zsidó felekezet áldozatkészsége bizonynyal nem fog e tekintetben a többi mögött elmaradni. A padlások és lomtárak sötét zugából hadd támadjanak föl a régi szerzők, hiszen akad majd ember, a ki forgatja őket. Mindazon emberek, kik felekezetük érdekét szemmel tartják, bizonyára támogatni fogják az egyesületet törekvéseiben és mindennemű munkákkal gazdagítják majd az egyesületi könyvtárt, mely számottevő szakkönyvtárrá fog majd fejlődni. Könyvküldeményeket szívesen fogad és nyilvánosan megköszöni az Egyesület (VII., Kertész-utca 43. I.) vagy annak elnöke *Weisz* Miksa dr. tanár (VI., Podmaniczky utca 59).

— **A pozsonyiak mosakodnak.** A pozsonyi »Aha-vath Cion« egyesületben *Marmorek* által tartott cionista előadásról már két ízben emlékeztünk meg. Irtuk, hogy *Marmorek* maga is szükségesnek látta annak kijelentését, hogy a »Westungarischer Grenzbote«, mely általunk megtámadott előadásáról beszámolt, elferdítette, meghamította némely kijelentéseit. Hogy a ferditések, meghamisítások azokra a kijelentésekre vonatkoznak-e, melyeket

mi a magyar zsidó önértékével megegyeztetetlenek tartunk — már irtuk — a Marmorek nyilatkozatából nem tűnik ki. E részben azonban a pozsonyi Ahavath Zion egyesület elnöksége egy hozzánk küldött, némely részeiben szóra sem érdemes levelében némi megnyugtatót nyújt, amennyiben a kérdés odiumát egészen a Simonyi lapjára hárítva, ráfanyalodik a mosakodásra és Marmorek beszédének rehabilitálására. A pozsonyi Ahavath Zion elnökségének megbízásából *Schönfeld* Viktor aláírással küldött levél ugyanis többek közt ezeket mondja:

»Marmorek beszédében ezeket mondta: »Der Jude ist für das Land, wo er lebt in Liebe und Treue erfüllt kann ein guter Patriot sein, kann jedoch nicht leugnen, dass er einer andern Race entspringt.« Azt mondta továbbá »die Judenfrage kann nur der Nationalismus lösen« ez határozottan csak az orosz és romániai zsidókra vonatkozott, kiknek tényleg nincs más nemzetiségük, mint zsidó. Magyar zsidókról addig szó sem volt beszédében. Hisz maga mondta beszéde folyamán a szónok: »Speziell in Ungarn waren die Juden gute Patrioten, sie haben Schulter an Schulter mit den Ungarn gekämpft und ihr Blut vergossen zu jeder Zeit für die Rechte ihrer Mitbürger.« Külömben Marmorek beszéde után Funk, pozsonyi cionista felszólalt és bőven kifejtette, hogy a magyar zsidók cionizmusa nagyban különbözik más országok cionizmusától, mert mi nem látunk benne egyebet, mint segélynyújtást orosz és romániai testvéreinknek, de a magyar hazának szívvél-lélekkel hű és áldozatra-kész polgárai vagyunk.«

Szívesen közöljük ezt a magyarázatot amely, ha a tényeknek csakugyan megfelelő, természetesen nem azt a kommentárt érdemli, melylyel első meturgemanbeli közleményünkben kísértük. De ki kell emelnünk most is, hogy a Marmorek-féle fajelméletet sem osztjuk, mert bár elismerjük, hogy minden nemzet különféle fajokból lehet összeróva; de a nemzet fogalmából mi azt is következtetjük és valljuk, hogy a nemzetet alkotó elemekből a faji érzület elveszett s helyét a nemzeti gondolat töltötte be. Ép ezért elismerjük, hogy a zsidó kérdést csakugyan a nacionalismus oldhatja meg, ám ez a nacionalismus, nem a zsidó nacionalismus, hanem azé a nemzeté, melybe a zsidóhitűek szívvél lélekkel beolvadtak. Viszont nem ismerjük el a Funk-féle distinkciót sem, mert bár szeretjük hinni, hogy igaz és helyes az a fölfogás, hogy a magyar zsidók cionizmusa nagyban különbözik más országok cionizmusától; ez a különbség tényleg nem áll fönn. Mert politikai cionismus csak politikai cionismus. Nálunk is, máshol is. Amit a levél segélynyújtásnak mond, az segélynyújtás, de nem politikai cionismus.

— **Gyászünnepély.** A pesti izr. nőegylet mindkét árvaintézetének elhunyt alapítói és alapítványozóinak emlékére évenként rendezni szokott gyászünnepélyt október 26-ikán tartották meg a Jókai-utcza új leányárvaház dísztermében, hol az egyleti választmány, valamint a gyászoltak rokonaiból álló nagyszámu, előkelő közönség jelent meg. Az ez alkalomra felállított emelvényen elhelyezett gyertyák halvány lángjai közül mindenik egy-egy alapító vagy alapítványozó emlékének volt szentelve. A feketébe öltözött 120 árvaleány orgona kíséret mellett énekelte el a »Halottak emléke« című gyászdalt, mire *Lazarus* főkantor a templomi karral megható imát mondott. Ezután *Kohn* Sámuel dr. pesti főrabbi mély hatású gyászbeszédben emlékezett meg az elhunyt jótevőkről és miután még egy árvaleányka társnői nevében halaimát rebegett az elhunytak lelkiüdvéért, e lélekemelően szép ünnepély véget ért.

— **Jubiláló járásorvos.** Resiczáról jelentik, hogy kedden ünnepelték *Engel* Sándor dr. járásorvos, tiszteletbeli főorvost 30 éves járási orvosi jubileuma alkalmából. A jubilans hivatalos működésén kívül résztvesz minden társadalmi és kulturális mozgalomban. A jubileumra eljött *Zeitner* Miksa dr. vármegyei főorvos, ki a vármegye nevében, hatásos beszéd kíséretében méltatta *Engel* érdemeit, majd pedig *Belleveau* Béla főszolgabíró a járás részéről üdvözölte. A resiczai orvosok részéről *Frankl* dr. beszélt.

— **Érdemkereszt átadása.** *Reich* Jakab turjaremetei bírót a király ezüst érdemkereszttel tüntette ki, melyet okt. hó 20-án ünnepség keretében nyújtott át neki *Kovácsy* Elemér főszolgabíró, aki a községnek tevékeny és a közügyek iránt buzgalkodó kedvelt bíróját szépen üdvözölte. A kitüntetett megköszönte az őt ért elismerést. Az ünnepélyen több kitűnőség volt jelen. Így *Rabár* Endre dr. a kerület orsz. képviselője, *Hiregi Hirsch* Károly pénzügyigazgató, *Saxun* Károly ottani és *Kustán* Péter poroskói lelkészek, valamint a szomszéd községek bírái s Ungvárról is többen. A kitüntetett községi zsidó bíró délben vendégül látta nagy számu tisztelőit.

— **A Frey school.** Londonban hatalmas arányu iskolájuk van a zsidóknak, a mely még 1817-ben keletkezett. A »Hajehudi« jelentése szerint ennek az iskolának a mult tanévben 2200 fiu és 1300 leány, tehát összesen 3500 növendéke volt. Ezt a nagy tanulóereget 75 rendes és 19 ideiglenes tanerő oktatta. Ezenkívül a különféle kézművek és kézügyességek tanításával is több tanító foglalkozik. A tantestületnek két igazgatója van és pedig a férfitanítóknak és a nőtanítóknak külön-külön. A hitoktatásra a fiuknál heti 7—9, a leányoknál 5¹/₂ órát fordítottak. Az intézet szükségletei a lefolyt tanévben 18.509 font sterlinget, mintegy 400.000 koronát tettek. Ezenkívül a helyiségek renoválására, illetőleg újakkal való pótlására 40.000 font sterlinget, körülbelül egy millió koronát fordítottak.

— **A kisenevi zsidók számára az ipolysági hitközség elnöksége** utján *Kohn* Mark dr. ipolysági orvostól 10 koronát kaptunk. Ezzel az összeggel az Egyenlőségnek már kimutatott gyűjtése 3638 k. 74 fillér-re emelkedett.

— **Newyork zsidó lakossága.** Newyorkból jelentik, hogy ez óriási város zsidó lakosainak száma 1902. év folyamán 584788 főre emelkedett, vagyis körülbelül annyira, amennyi az 1880. év. népszámlálás szerint egész Magyarországon volt.

— **A homeli kárvallott zsidóknak,** mint a berlini zsidók segítő egyesületében bejelentették, eddig a német zsidók segítő egyesülete 55.000 márkát, a németországi nagy páholy 8000 márkát, a frankfurti zsidó segítő egyesület 10.000 márkát, a bécsi Alliance 5000 rubelt és a londoni segítő egyesületek 20.000 márkát adományoztak.

— **Új iskola épület.** A nagyváradi kongresszusi hitközség tudvalevőleg átvette az *Auspitz*-iskolát s már a folyó tanévben a saját felügyelete mellett, egyelőre a régi helyiségekben, meg is nyitotta. A jeles iskola iránt oly örvendetes nagy érdeklődést tanúsítottak a szülők, hogy a hitközség tagjai körében lelkes mozgalom indult egy új modern iskolahelyiség építése érdekében. Az építés céljaira gyűjtést indító bizottság működését szép siker koronázza, mert a hitközség tagjai közül már eddig is oly számosan irtak alá nagyobb összegeket, hogy az új iskola fölépítése máris biztosítottnak tekinthető. Most szemel ki a bizottság e célnak megfelelő alkalmas telket, úgy, hogy a jövő tanévben meg lesz nyitható a nagyváradi izr. hitközség új díszes iskolaépülete.

— **A tiszafüredi hitközségi választásról** szóló mult heti hírünkben azt írtuk, hogy a hitközség volt elnökét, Weisz Gáspárt azért ejtették el, mert a balassagyarmati magyar hitszónok-választás alkalmából *Tóth Bélának* a P. H.-ban közölt egyik esti levelére olyan nyilttéri levélben válaszolt, a melyet a magyar érzelmű zsidóság nem oszthat. Ez a mi kommentárunk volt, a melylyel szemben most többen is azt írják nekünk, hogy az elejtésre nem volt szükség, mert Weisz Gáspár maga mondott le az elnökségről, még pedig azért, mivel Tisza-Füredről elköltözött. A tiszafüredi hitközség így nem volt abban a helyzetben, hogy volt elnökét megbuktassa.

— **Magyar rabbi külföldön.** *Fuchs Sámuel* drt, aki drichthomai (Trencsén m.) születésű, Luxemburg nagyhercegségben országos rabbivá választották. A luxemburgi magyar pap még csak 26 éves Tanulmányait részben Magyarországon végezte s egy évig a budapesti rabbiszemináriumnak is növendéke volt. Képesítését a berlini zsidó főiskolán szerezte.

— **Adomány a népkönyháának.** Szabadka város minapi közgyűlése a szabadkai zsidó nőegyesület népkönyhájának 100 koronát és öt öl tüzifát szavazott meg adományul.

— **A szászrégeni orth. hitközség** október hó 19 én tartott közgyűlése az összes tisztviselőket felmentette állásuktól s helyükbe a következőket választotta meg: Elnök *Farkas Márton*, alelnök *Sárkány Miksa* dr., jegyző *Fixel Albert*, pénztárnok *Farkas Imre*, templomgondnok *Elek Gyula*, helyettes templomgondnok *Neumann Kissel*. Egyházképviselők: *Keppich József* dr., *Simon Áron* dr., *Schwarcz Móricz*, *Schwarcz Henrik*, *Blum Ignác*. A tisztújításnak ez az eredménye fordulatot jelent a hitközség életében, mert az új képviselőtestület tagjai abból a pártból valók, kik úgy a hitközség közigazgatása, mint a liturgia terén a hazafias magyar szellemet fogják érvényre juttatni, mert a hitközség, mint ilyen, a magyarosítás terén ezen nemzetiségi vidéken fontos szerepre van hivatva. A hitközség eddigi buzgó elnöke, *Haimann Ignác* teljesen nyugalomba vonult és aktív működésre nem volt rábirható.

— **Zsidó történelmi előadások** f. hó 29. kezdte meg *Weisz Miksa* dr. a magyar zsidó ifjak egyesületének helységében nagy hallgatóság előtt. Az egyetemi ifjak nagy érdeklődéssel hallgatták meg. Weisz dr. élénk és szép fejtegetéseit, melyekből az ifjuság játszva nyerhet beható pillantást a zsidó történelem főbb mozzanataiba. Az előadásra szabad a bemenet mindenkinek s kívánatos volna, hogy állandóan minél több hallgatója legyen.

— **Az egri nőegyesület** válság előtt állott, mert népszerű elnöknője, dr. *Setét Sándorné* s vele együtt a főbb tisztviselők is beadták lemondásukat. A lemondás oka az volt, hogy az elnöknő, a mint maga jelentette ki, a szegények gyámolításán kívül maga elé tűzött programot, a társadalmi élet föllendítését, részvétlenség okából beváltani nem tudta. A lemondással a választmány a m. héten foglalkozott, mely alkalommal fényes tanuságot tett az elnöknő népszerűsége mellett. A lemondást nem is fogadták el, hanem testületileg fölkeresték az elnöknőt és őt változatlan ragaszkodásukról biztosítván, a tisztség további megtartására kérték. A meleg és figyelmes vonzódás e jelének ellenállni nem lehetett s dr. *Setét Sándorné* kijelentette, hogy az elnöki tisztséget továbbra is megtartja.

— **Uj zsidó templom Bajmokon.** Régi mulasztást pótolta és egy rég óhajtott kérdést oldott meg azzal a bajmoki zsidó hitközség, hogy megszavazta egy új templom építését. A megalakult bizottság elhatározta, hogy 20.000 koronát áldoz e célra, minek legnagyobb része közadakozásból már össze is gyűlt, az építést tavaszra megkezdik.

— **Csillag Mór dr.** Egerben páratlan bensőségű és résztvétü kegyelettel temettek el a város egyik legünnepeltebb férfját, Csillag Mór dr. író, kit élete virágában tetterejének teljében, 44 éves korában, hirtelen ragadott el a halál. Már 21 éves korában 1881-ben jelent meg tollából egy kötet költemény e címmel — »A legszebb asszony könyve«, melyet azóta több követte. Csak szerénysége miatt nem vált országos hírvé a neve. De az egri társadalom egyik legnagyobb ékességét becsülte benne. A 48-as párt lelke, a megye egyik legkiválóbb politikai szónoka volt. A város és a megye bizottsági tagjai közé választották. A hitközségi életben mint előjárósági és iskolaszéki tag vett részt. Temetésére eljött a város polgármestere és a főispán, de képviselve volt az egész környék is. Nemes tartalmu életét *Adler Vilmos* dr. hatvani főrabbi méltatta megkapóan a templom udvarban, hová a sokadalom miatt a koporsót vinni kellett.

— **A konitzi vérvád martirja.** *Levy Mór* volt, aki két és negyed évig ült fegyházban. Hamis eskü címén ítélték el négy évre, de a büntetés tulajdonképpen a Winter fiu elpusztításának megtorlása akart lenni. A gyilkosságot nem lehetett Levyre rábizonyítani — mert nem is ő volt a gyilkos, elítélték tehát hamis eskü czimen. Mivel azonban kitünt. hogy a Winter fiu »rituális« meggyilkoltatáshoz se Levynek, se más zsidónak nem volt köze — a német igazságszolgáltatás belátta, hogy Levy ártatlanul bűnhődik. A német császár ennek folytán elengedte az ártatlanul meghurczolt Levynek hátralékos büntetését ellenben megrágalmazóinak Bruhnnak és Böttiger dr.-nak kiknekrészére szintén kegyelmet kértek, nem engedte el a hátralevő büntetést.

— **Az orsz. rabbiképző-intézet »Theologiai Egylete«** folyó hó 24-én tartotta tisztújító közgyűlését, melyen a tisztikar következőképpen alakult meg: Elnök: *Urbach Henrik* dr., alelnök: *Kohn Lajos* dr., titkár: *Weisz Sámuel*, pénztáros: *Katz Márton* dr., altitkár: *Horovitz József*.

— **Zsidó tanítóképző Jeruzsálemben.** A német zsidók segítő egyesülete elhatározta, hogy a jeruzsálemi Lámel-iskola mellett zsidó tanítóképző intézetet létesít a saját költségén. A tanítókat itt úgy fogják képezni, hogy az egész oktatást héber nyelven végezhessek.

— **Halálozások.** *Reinitz József* dr. a M. Á. V. jogügyi osztályának vezetője, ki főfelügyelői rangban állott, október hó 21-én, férfikora javában, 57-ik életévében, hosszas szenvedés után megszűnt élni. Az elhunyt kiválóan tisztelt tagja volt a fővárosi ügyvédi karnak s érdemes munkásságot fejtett ki a jogi szakirodalom terén. Tudományos dolgozatai közül becsesek az »Írásbeliség a fuvarozási jogban« és »Az elévülés« című nagyobb terjedelmű szakmunkák, de ezeken kívül számos kisebb munkával gyarapította a szakirodalmat. Megnyerő egyénisége és a társadalmi téren való önzetlen munkássága folytán széles körökben kedvelték a megboldogultat, akit feleségén, született Schreiber Hermina urnőn kívül két gyermeke s kiterjedt rokonság gyászol. Az elhunytat f. hó 23-ikán temették azzal a nagy és mély részvéttel, melyet értékes munkában eltöltött életével kiérdemelt.

Stein Sámuel dr. tekintélyes orvos, élete 63-ik évében Nyitrán elhunyt. Kiterjedt előkelő rokonság gyászolja.

Bródy Mór, a Neues Pester Journal kiadóhivatalának érdekes tisztviselője szívvelhűdés következtében 60 éves korában elhunyt. Értékes munkásságáért karsársai nagy tisztelettel vették körül.

Hoffmann Ignác varsányi földbirtokos, Nógrád-megye bizottsági tagja, ki a nagyszécsényi takarékpénztár igazgatósági tagja volt, elhunyt. Lőrinczi Hoffmann Jakab testvérét, Hoffmann Kornél dr. fővárosi ügyvéd pedig édes atyját gyászolja benne.

Mezőberényben október 26-ikán nagy részvétellel temették *Szegő* Jenőt a Magyar Aszfalt r.-t. volt hivatalnokát, kit alig 29 éves korában ragadott el a halál. Három kis fia és özvegye maradt. Temetésén *Adler* Vilmos dr. hatvani főrabbi bucsuztatta.

— *Hymen.* *Friedmann* Gyula dr. szentesi rabbi f. hó 4-ikén d. u. 2½ órakor mennyezet alá vezeti Budapesten *Szegedi* Janka kisasszonyt.

Hajdu Samu budapesti bankhivatalnok nőül vette Dombóvár-t *Reiner* Adolf ottani nagykereskedő bájos leányát. Az esketési szertartást *Rosenthal* dr. bonyhádi főrabbi végezte. Az esküvőn jelen volt *Hajdu* Miklós dr. a jeles író is, aki a lakomán a főrabbi eskető szonoklából kiindulva szellemesen köszöntötte a fiatal párt.

Pollák Ignác a Hazai ált. takarékp. vezérigazgatója jegyet váltott *Kunetz* Mór szabadkai bankár bájos leányával. Arankával.

Turai Miklós, vasuti hivatalnok a debreczeni népszerű *Turai* Farkasnak fia és felelős szerkesztőnk kisöccse, vasárnap Debreczen egyik legszebb leányát, *Scheer* Paula kisasszonyt feleségül vette. Az esküvő alkalmából zsufozásig megtelt a templom fényes nász néppel, melynek sorában budapestiek is sokan voltak. A fiatal párt *Krausz* főrabbi igen szép beszéddel eskette s a templomi ének-kar is kitett magáért.

* *Derék* nevelőt keresek gyermekeim mellé, aki a Tnachból és a polgári iskola 4 első osztályának tárgyaiból alapos oktatást tud adni. Az évi tiszteletdíj — a teljes ellátáson kívül — 400 k. Czim: *Diener Náthán, Tőke-Terebes, gőzhengermalom.*

* *A legutóbbi véghuzás* alkalmával a 602.000 kor. nyeresemény és díj a Beifeld József bankháza Budapest, Károly-körút 1. által nyolcz nyolczadban eladott 36037. számú sorsjegyre esett.

* *Kitünő csongrádi új bor*, hektója 12 forint, tiz hektón fölül rendelésnél árendedmény, egy hektónál kevesebbet nem küldünk. *Lilienthal F. Csongrád.*

* *Vérgyógyítás (Hemopatia).* Új és eredeti, 14 év óta kipróbált gyógymód, amely hazánk és a külföld jobb köreiből általános elismerésnek örvend. Rendkívüli jó sikerrel alkalmazták asthma, szív-, gyomor-, hólyag- és idegbajokban, vér- és bőrbántalmak ellen, továbbá kizárja az elmezavar és szélhűdés beálltát. A kezelése kellemes, nem gátolja a beteget napi foglalkozásában és tartós, gyökeres gyógyulást eredményez. E gyógymód megalapítója *Dr. Kovács J.* fővárosi orvos, akinek *Budapesten, V., Váci-körút 18 sz.* alatt egy, erre a célra berendezett orvosi rendelő intézete van, melyet mindazoknak legmelegebben ajánlunk, akik fent elősorolt bajok valamelyikében szenvednek. *Dr. Kovács J.* levélbeli megkeresésre készségesen válaszol. A nevezetnél a vérgyógyításról szóló értekezés 1 korona beküldése ellenében díjmentesen kapható.

AZ „ANKER”

élet- és járadék-biztosító-társaság.

Magyarországi vezérképviselőség:

BUDAPEST, VI. KER., DEÁK-TÉR 6. SZÁM

(Anker-udvar), a társaság saját házában.

(Alapított 1858.)

Összes vagyon . . . . . 145 millió korona
Biztosítási állomány . . . . . 51 „ „
Eddigi kifizetések összege 242 „ „

A nyereségyrészesüléssel biztosítottak 1902-ben a vegyes és haláleseti biztosításoknál A osztalékterv szerint, az évi biztosítási díj 25%-át kapták készpénzben kifizetve.

A vegyes és takarékpénztári biztosításoknál B osztalékterv szerint (évenként emelkedő osztalék) az összes — az egész biztosítási tartamon keresztül befizetett díjak 3%-a, illetőleg az évi díjnak 3 év, 4 év, 5 év 6 év 7 év, 8 év után 9%, 12%, 15%, 18%, 21%, 24% fizettetett ki készpénzben.

Előnyös kiházasítási és vegyes biztosítások.

**Olcsó díjak!! — Kedvező feltételek!!
A képzelhető legnagyobb biztonság!**

Prospektussal és fölvilágosítással szolgál a fenti magyarországi vezérképviselőség, valamint a társaság ügynökei.

Palästinai borok.

A Palästinai Beviteli Társaság

Budapesten, VII., Erzsébet-körút 42. sz. a.

— képviselőseget —

létesített, melynek vezetésével tisztelettel alulirottat bizta meg.

Mindön ezt a t. borfogyasztó közönséggel szives tudomásul vétel végett közlöm, egyszersmind kérem, hogy az alább felsorolt borfajtákra vonatkozó számos megrendelésével engemet megtisztelni sziveskedjék. Pontos kiszálgálást, eredeti borminőségeket biztosíthatatok, melyeknek ezt a mivoltát tanúsítja az, hogy az eredeti lepecsél hordókat a közjegyző jelenlétében bontatom föl és hiteles pecséttel elátott palaczkokba fejtetem le.

A borok a szentföldi zsidógyarmatok termeléséből valók. Tisztelettel

HERZOG LAJOS.

Vörös borok (Fanyar)

Medoc III. (Esra) . . . . . 1 palaczk K. 1.20
„ II. (Rison le Cion) . . . . . 1 „ „ 1.80
„ I. (Montefiore) . . . . . 1 „ „ 2.80

(Édes)

Alicante super (Zichron Jakob). . . . . 1 „ „ 3.60
„ extra (Libanon). . . . . 1 „ „ 4.—

Fehér borok (Fanyar)

Sauterne (Jaffa) . . . . . 1 palaczk K. 1.80
(Édes)

Muscat doux (Carmel) . . . . . 1 „ „ 3.60
Malaga (Saffed) . . . . . 1 „ „ 4.—

Cognac „Jaffa“ 1 palaczk K. 6.—

Megrendelések a „Palästina“ Beviteli Társaság képviselőségéhez BUDAPEST, Erzsébet-körút 42. intézendők.

Fél palaczkok 10 fillérrel drágábbak mint az egész palaczkok fentebb árainak a fele. — Csomagolást olcsón számítok és a beszámított áron palaczkot 12 fillérjével bérmentesen küldve visszafogadok.

Mielőtt

férfi-, fiu- és gyermekruhát vásárolni vagy rendelni óhajt, saját érdekében kérjük árjegyzékünket kérni vagy árúkeszletünket megtekinteni. — Kiváló előnyöket nyújtunk. — Szabott, nagyon olcsó ár. — Túlkövetelés kizárva.

KOCH TESTVÉREK

Budapest legnagyobb férfi,
fiu- és gyermekruha-árúház

Károly-körút 26

Schlesinger József

kiadó-könyvkereskedése
zsinagógai tárgyak szaküzlete

ajánlkozik

poróches, chuppa, szentirásruhácska

stb. szállítására

== olcsó áron és pompás kivitelben. ==

Rajzokat betekintésre ingyen és bérmentesen küld.

ספר תורה mindenféle nagyságban, régi és új, állandóan raktáron.

Szentirás-diszek כלי כבוד

MIRJAM Kiss Arnold dr. budai főrabbinak legjobb magyar imakönyve bármilyen kötésben raktáron. Árjegyzék ezekről, valamint minden más imakönyvről ingyen és bérmentve.

Csúz és köszvényes

bántalmak

egyedüli biztos gyógyítószere

a ZOLTÁN-féle

csúz- és köszvényelleni kenőcs.

Üvegje 2 korona.

ZOLTÁN BÉLA BUDAPEST

— GYÓGYSZERTÁRA — V., Szabadság-tér 46.

Ő es. és kir. Fensége József kir. hg. udvari szállítója.

Zeneautomaták
MINDEN RENDSZERBEN

Phonographok Grammophonok STB.

IGEN MÉRSEKELT ÁRAK ÉS
CSEKÉLY HAVI RÉSZLETEK MELLETT

AUFRECHT ÉS GOLDSCHMIED
BUDAPEST, VI. EÖTVÖS-UTCA 32.
KÉPÉS ÁRJEGYZEK INGYEN ÉS BÉRMENTVE.

Importált jamaikai

RUMI

kapható

GRAUER MIKSA es. és kir. udv. szállítónál =

Budapest, VIII., Kerepesi-ut 45. sz.

Telefon 63-38.

Telefon 63-38.

Legkisebb telefoni rendelmény hához szállítatik.

RUM

cognac, szilvorum, törköly, seprő, állásch, benedictini, chartreuse, császárkörte, málna, eper, gyomorkeserü, fodormenta, rostoschin, vanília, általában az összes likőrök, minden berendezés nélkül, hideg uton, a legrövidebb idő alatt, házilag előállíthatók, az általánosan elismert, ártalmatlan, aromathikus, Baros-féle

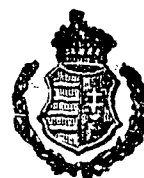
esszenciák- és kompozíciókkal

és az italok $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{8}$. sok még olcsóbbba kerülnek, mintha azokat készen az üzlettől vesszük meg. — Továbbá kaphatók: borászati- és pinczegazdászati cikkek, borbetegségek elleni szerek és pinczefelszerelési gépek.

Baros Gábor, BUDAPEST, VII., Dohány-utca 1/N sz., esszenciák, kompozíciók gyára és pinczegazdászati üzletében. Árjegyzék ingyen és bérmentve.

Hirdetmény.

Ezennel közhirrre tétetik, hogy miután a *Magyar Királyi Pénzügyminiszterium* ellenőrző közegei a Magy. Kir. Szab. Osztálysorsjáték XIII. Sorsjáték I. osztályára szóló sorsjegyeket fölülvizsgálták, azok a főelárusítóknak elárusítás végett kiadattak.

A *Magyar Királyi Pénzügyminiszterium* által jóváhagyott sorsolási terv itt következik:

A Magy. Kir. Szab. Osztálysorsjáték Sorsolási Terve.

XIII-dik Sorsjáték. **110.000** sorsjegy **55.000** nyeresemény.

Első osztály Betét 12 korona		Második osztály Betét 20 korona		Harmadik osztály Betét 32 korona		Hatodik osztály Betét 24 korona				
Huzás: 1903. nov. 19. és 20.		Huzás: 1903. dec. 16. és 17.		Huz.: 1904. jan. 12., 13. és 14.		Huzás: 1904. márczius 23-tól április 20-ig.				
Nyeresemény	Korona	Nyeresemény	Korona	Nyeresemény	Korona	Legnagyobb nyeresemény szerencsés esetben KORONA 1.000,000 (EGY MILLIÓ)				
1 à	60000	1 à	70000	1 à	80000	Ezen 500 nyereseményből utoljára kihuzott kapja a jutalmódját.	1 jutalom	600000	600000	
1 à	20000	1 à	25000	1 à	30000		1 à	400000	400000	
1 à	10000	1 à	10000	1 à	20000		1 à	200000	200000	
1 à	5000	1 à	5000	1 à	15000		1 à	100000	100000	
3 à	2000 6000	3 à	3000 9000	3 à	10000 30000		1 à	80000	80000	
5 à	1000 5000	5 à	2000 10000	5 à	5000 25000		1 à	60000	60000	
8 à	500 4000	8 à	1000 8000	8 à	2000 16000		1 à	50000	50000	
30 à	300 9000	20 à	500 10000	10 à	1000 10000		1 à	40000	40000	
100 à	100 10000	110 à	300 33000	120 à	500 60000		1 à	30000	30000	
3350 à	40 134000	4350 à	80 348000	4850 à	130 630500		2 à	25000	50000	
3500 nyer.	Kor. 263000	4500 nyer.	Kor. 528000	5000 nyer.	Kor. 916500		4 à	20000	80000	
Negyedik osztály Betét 40 korona				Ötödik osztály Betét 32 korona						
Huzás: 1904. február 9., 10. és 11.				Huzás: 1904. márczius 3. és 4-én.						
Nyeresemény	Korona	Nyeresemény	Korona							
1 à	90000	1 à	100000							
1 à	30000	1 à	30000							
1 à	20000	1 à	20000							
1 à	15000	1 à	15000							
3 à	10000 30000	3 à	10000 30000							
5 à	5000 25000	5 à	5000 25000							
8 à	2000 16000	8 à	2000 16000							
10 à	1000 10000	10 à	1000 10000							
120 à	500 60000	120 à	500 60000							
4850 à	170 824500	3850 à	200 770000							
5000 nyer.	Kor. 1120500	4000 nyer.	Kor. 1076000							
						30600 à	200	612000		
						33000 nyer. és jutalom	Korona	10555000		

Az I. osztály húzása 1903. november hó 19. és 20-ikán tartatik meg. — A húzások a Magyar királyi állami ellenőrző hatóság és kir. közjegyző jelenlétében nyilvánosan történnek a húzási teremben (IV., Eskü-tér, bejárat a Duna-utcza felől). — Sorsjegyek a »Magy. Kir. Szab. Osztálysorsjáték« valamennyi elárusítóinál kaphatók.

Budapest, 1903. évi október hó 25.

Magyar Kir. Szabad. Osztálysorsjáték Igazgatósága.
Lónyay. Hazay.

A torontáli kézzel csomózott és
Tyilim-szőnyegek

legközvetlenebb bevásárlási forrása:

GRÜNBAUM VILMOS czégnél **NAGYBECSKÉREK.**

Tyilim-szőnyegek, pamlag-átvetők, ágy- és asztalterítők, ágyelők, hintaszék-takorók, párnák, függönyök. Házi iparcikkek. Torontáli sima és csikos vásznak.

Kézzel csomózott smyrna- és perzsaszőnyegek.

A Torontáli Szőnyeggyár Részvény-Társaság
összes készítményeinek főraktára.

KOHN ARNOLD

sírkőraktára

BUDAPEST, VII. ker., Károly-körút 15. sz.

SIREMLÉKEK

minden ár és kivitelben, áthelyezések exhumálásoknál.

Javítási munkák a temetőben.

Telefon: 18-76.

Szombaton és ünnepnapon zárva.

Dr. RENNER vizgyógyintézete

bejáró betegek számára.

Budapest, VII., Valeró-utca 4. (Telefon.)

Az intézet 34 év óta áll fenn,

most teljesen újjáalakítva, a legmodernebb gyógyeszközökkel szereltetett föl.

Alkalmazásban levő gyógyeszközök: A tudományos vizgyógyászat összes eljárásai masszáz, villamos fényfürdő (elhizásoknál), az elektromozás minden faja (galvanisatio, faradisatio, franklinisatio, elektromos masszáz), hitőkészülékek (Psychrophor stb.).

Szénsavas fürdők

(Nauheimi eljárás, szivbajosok számára).

Kezelés alá vétetnek: Különbféle ideg- és gerinczbajok, ideges gyöngeségi állapotok, álmatlanság, szédülés, a gyomor és belek renyhesége, idült ízületi és izomcsúsz stb.

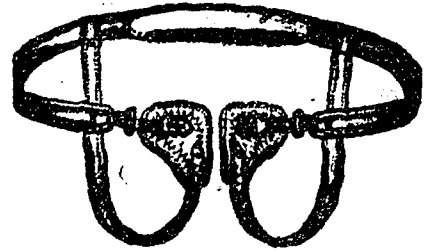
Prospektus kívánatra. — Árak mérsékeltek.

Kitüntetve Grand Prix. Lion 1894. I. ső díj.

**Meglepő ujdonság
műfogakban.**

24 óra alatt beilleszt kipróbált amerikai módszer szerint fájdalom és gyökér eltávolítás nélkül, egyes fogakat kausuk nélkül, valamint teljes fogsorokat, rágásra kitűnően használhatók. Jótállással ajánlom minden fogatlan gyomor-bajos egyének. Több száz elismerő köszönet. Rosszul illő fogsorokat átalakítok, eltört fogsort 2 óra alatt megjavítok.

Kovács J. Amerikai fogműterem-tulajdonos
gróf Hadik-palota, Károly-körút 9. II. 8.
Található reggel 9-től d. u. 6-ig.

RADVÁNYI L.

keztyü- és sérvkötő-gyáros

BUDAPEST,

VI., Andrásy-ut 15.

Saját gyártmányu sérvkötők legkitűnőbb kivitelben kaphatók.

Egyoldalú: 3, 4, 5 és 6 forint.

Kétoldalú: 6, 8, 10 és 12 forint.

Ferdénnyőknek, testegyenestartók, haskötők, mérték szerint 3 forinttól 12 forintig.

Diana-öv (havi kötelék) 3 frt 50 kr.

Gummiharisnyák mérték szerint, valamint a betegápoláshoz szükséges cikkek és valódi francia különlegeségeket jutányosan kaphatók.

Ajánlja nagy raktárát saját gyártmányu legfinomabb keztyűkben.

Figyelmes kiszolgálás!

 Kérjen mindenki ingyen árjegyzéket.

Iskolai hegedők

Kaphatók 3, 4, 5, 6 frt. és felebb.

Teljesen felszerelve (tokkal, vonóval és gyantával) 7, 8, 9, 10 frt. és felebb.

STERNBERG ÁRMIN és TESTVÉRE

cs. és kir. udv. hangszergyár főüzletében

Budapest, VII., Kerepesi-ut 36.

FOGAK

szájpadlás és gyökéreltávolítás
— nélkül 3 koronától. —

Az általam készített és

Párisban aranyéremmel
kitüntetett

fogsorok nagyon könnyen megszokhatók és rágásra kitűnően használhatók.

Régi fogsorok átalakíttatnak. Vidékiek 12 óra alatt kielégíttetnek.

Fogorvosi rendelő-intézet:

BUDAPEST,

VII., Erzsébet-körút 50. I. em.

(a Royal szállóval szemben).

Fogorvosi rendelés: d. e. 9—12 és d. u. 3—7-ig.

Fegtechnikai munkák: reggel 8-tól, este 8-ig.

Vasár- és ünnepnapon is.

OLCSO ÁRAK.

RÉSZLETFIZETÉS.

Magyar Hitelszövetkezet

V., Váci-körút 38.

1904. január hó 1-én kezdődő évtársulatára

kölesönöket, kedvező visszafizetési feltételek és jutányos kamatláb mellett, **már most is folyósít.** Kérvények gyorsan intézettek el.

Az igazgatóság: Beck Dénes, Dr. Erős Sándor, Dr. Kollár Izor, Velvart Lipót. Neuwirth Hugó, titkár.

BUTOROK egy készpénzért másként
részletfizetésre

a leggyorsabbtól a legkésőbbi kivitelig legjutányosabban

Ehrentreu és Fuchs

testvéreknél,

Budapest VI., Teréz-körút 8. Anarassy-ut. sz. telébeben

← Képes árjegyzék ügyem. →

Füstölt husárú

==== 6% rabatt. ====

Legjobb minőség. Szállítás minden irányban.

Következő árak:

Tornás virsli.	100 pár	frt	3.50
Debreczeni	100		12.—
Győri	100		8.—
Szafaladé	100		3.50
Szalámi kitűnő minőség	1 kgr.		1.—
Veronai szalámi	1		1.10
Krakkói	1		1.10
Füstölthús, kifőtt	1		1.40
Füstölthús, nyers	1		1.—
Oldalas nyersen élvezhető	1		1.—
Paprikás szalonna	1		1.20

Mindenféle kolbász és füstölthús jutányos áron.

D I A M A N T J.

füstölthús gyára. Uj est, Kemény Gusztáv-ut 11.

Kivánatra a helybeli főrabbişág **הבשר** ja fölmutatható.

Isr. Knaben-Erziehungs- u. Unterrichts-Anstalt

von Bamberger, Aeschaffenburg.

Unter Aufsicht der kgl. bayr. Regierung.

Institutschule mit vorzügl. Lehrkräften. — Gelegenheit zum Besuche von Realschule, Gymnasium u. Technikum. — Nachhilfeunterricht in allen Disziplinen.

Prospekt durch

Das Direktorat.

Börszékipar és butorbörsajtolás

KENDI A.

BUDAPEST, IV., Károly-utca 2 szám

(az evangélikus iskola-épületben).

Nagy raktár

valódi börszékek és karosszékekben

jóval

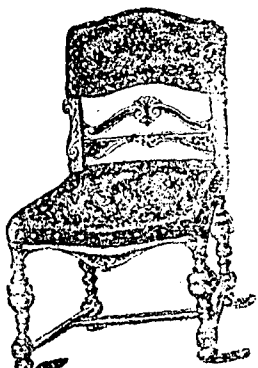
olcsóbb árban mint eddig.

Használt nádszékek

átalakítása börszékekre olcsó árakban.

Vidéki megrendelések

gyors és pontos eszközlése.

KOLLARITS
FEHÉRNEMŰ

ALAPITVA 1803 BAN
TELJESEN MEGRIZHATO
100
ÉVES GZÉG.

MENYASSZONYI KELENGYEK
BUDAPEST, VACZI-UTCZA 32SZ.